

BUP Kognitivt Stöd

Uppdrag

Att utveckla en organisation för att tillgodose behov av kognitivt stöd i samband med BUP-vård

Innehåll

- Vad är kognitivt stöd?
- Kognitionsområden
- COPM
- Funktionell analys & kognitivt stöd
- Rapporter
- Bra länkar

Vad är kognitivt stöd?

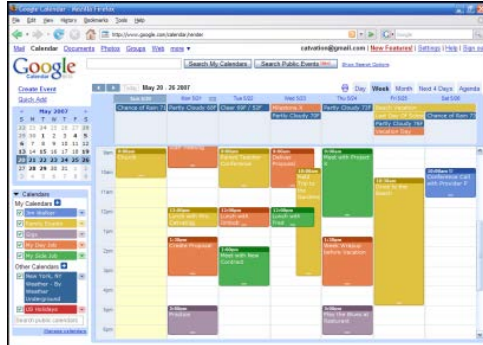
Allt som gör det lättare att förstå, minnas, tänka, planera, välja och hantera tid.

Ullas kognitiva stöd

Vardagsrutiner

Resoplanerare

Från:

Till:

Åka nu Senare

Avancerad sök →

Varför kognitivt stöd?

Kognitivt stöd

Delaktighet

Självständighet

Utveckling

Hur funkar det?

Anpassningar

MÅNDAG	TISDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LÖRDAG	SÖNDAG
						
LUNCH 	LUNCH	LUNCH 	LUNCH	LUNCH		
MIDDAG	MIDDAG	MIDDAG 	MIDDAG	MIDDAG		

Checklista för:

Mellanmål

Smörgås med skinka

Yoghurt

Frukt

Ställ tillbaka smör och skinka

Skölj ur yoghurtförpackningen

Ställ in disken i diskmaskin

Mina kvällsrutiner	
	Packa dagsväskan med mamma el pappa
	Ta av kläderna. Lägg dem på stolen
	Duscha
	Ta på pyjamas
	Kvällsmål
	Borsta tänderna
	God natt-saga

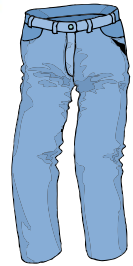

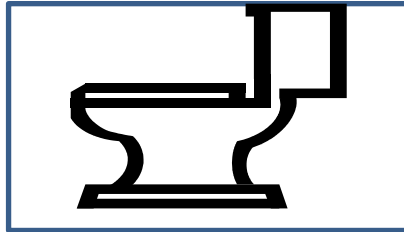
Bemötande

Nu är det verkligen dags att du slutar leka och går upp och tar av dig pyjamasen och tar på dig kläder istället så vi kommer iväg till skolan innan vi.....

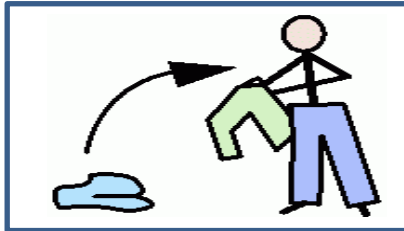
ELLER

Individuella scheman

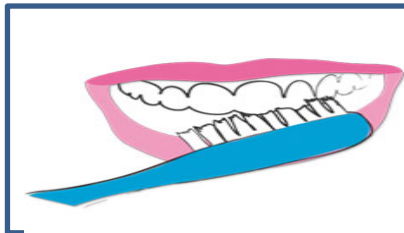
Toalett

Klä på mig

Frukost

**Borsta
tänderna**

Seriesamtal/Ritprat

Fiffiga produkter

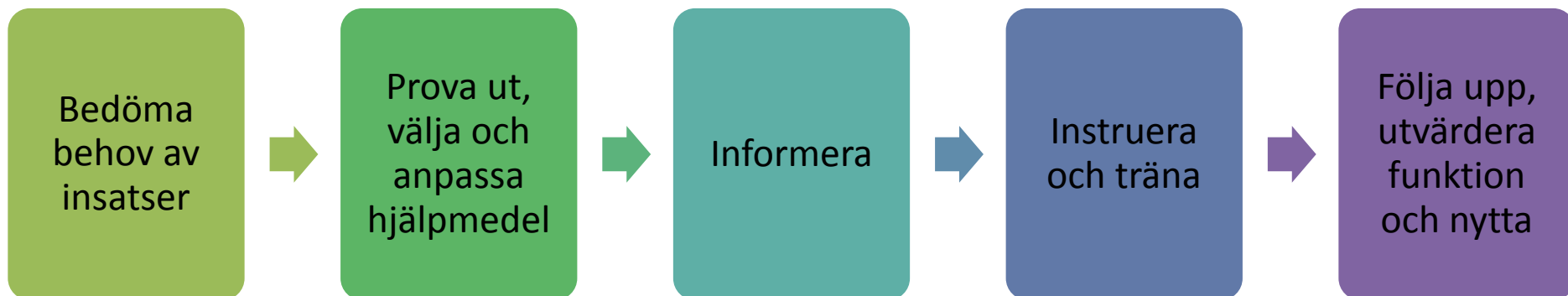

Hjälpmedel

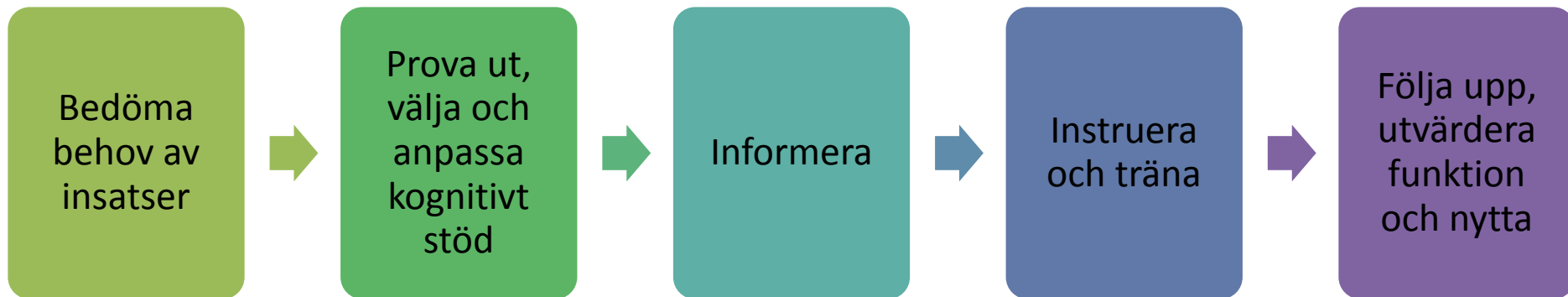

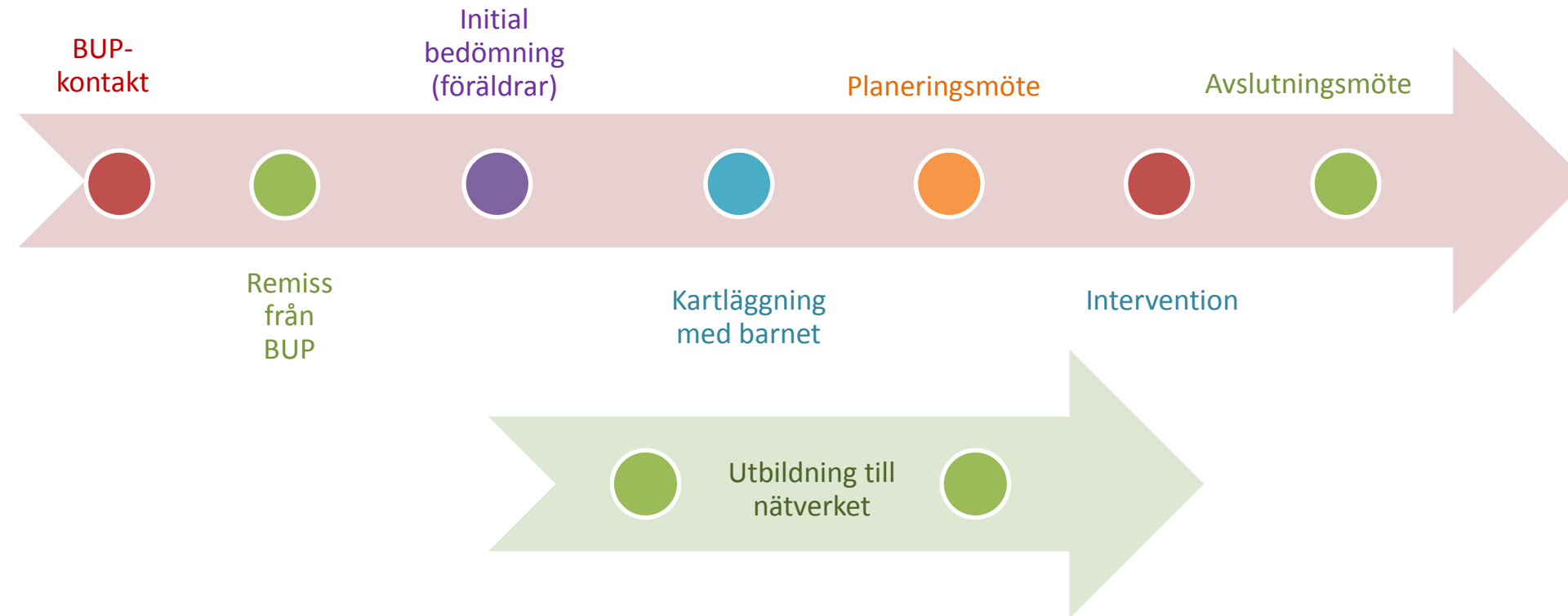
Förskrivningsprocessen hjälpmedel

Processen vid kognitivt stöd

Insats från Kognitivt stöd

Nätverksutbildning

- Få kunskap
- Få tips och idéer
- Utbyta erfarenheter
- Samla info till kartläggning

Att veta hur saker
Central koherens
hänger ihop

Vara olika bra
Begåvning
på olika saker

Exekutiva funktioner
Kontroll på sitt

Motorik

Konflikthantering
Koll på tiden

Perceptionen
Fånga

Öppenhets
Håll fokus

Känslor
Känna sig
Känna sig

Minne

Fluency
Förstå
Mind
och kommunikation

Exekutiva funktioner

Att ha koll på sitt liv

Exekutiva funktioner

- Planera och organisera
- Sätta igång, fullfölja och avsluta
- Reglering – ”Hjärnans dirigent”

Vad ska jag göra?

Hur länge?

Med vem?

Var ska jag vara?

Vad ska jag göra sedan?

Påverkan i vardagen

- Stressar
- Hinner inte kul grejer
- Glömmer vad man ska göra
- Konflikter/Sociala besvikelser
- Svårt komma igång/avsluta
- Hänga med i skolan

Tidsuppfattning

Tidsuppfattning

Tidsplanering

Ordna händelser i kronologisk ordning.
Fördela tidsåtgång till händelser och aktiviteter.

Tidsorientering/objektiv tidsuppfattning

Medvetenhet om att det finns en fysisk tid oberoende av egen handling
Kan förstå och läsa av en klocka. Objektiv tidsuppfattning

Tidsorientering/tidsbegrepp

Medvetenhet om dag, månad och år inklusive tids-begepp och tids-sekvenser.

Tidsupplevelse/tidskänsla

Känsla för tidens gång

Janeslätt 2009 *Time for time*

Tidsupplevelse - känsla för tid

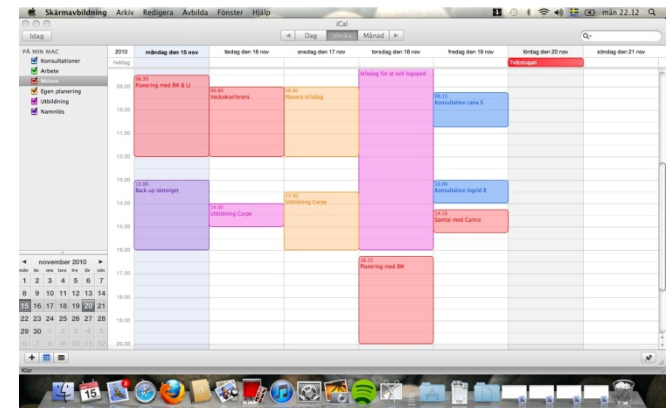

Tidsorientering

- tidsbegrepp och objektiv tid

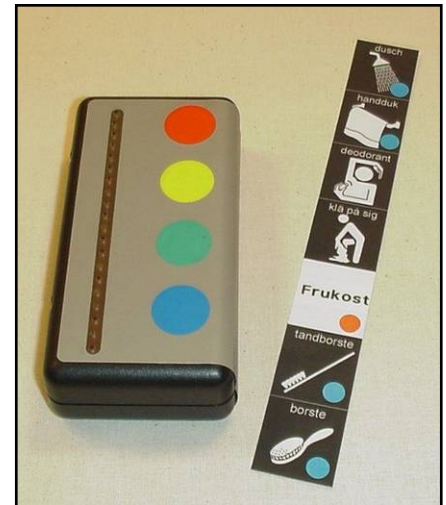
Grunden är att veta ordningsföljden och begreppen för tid

- Vecko- månads- och årsalmanacka
- Filofax

Tidsplanering

- Vad hinner jag göra på en viss tid?
- Hur länge ska jag göra?
- När ska jag börja för att hinna?

Kognitivt stöd i vardagen

- Visuellt stöd:
 - Schema/Kalender
 - Checklistor
- Få påminnelser via:
 - E-post/sms (i stället för tjat!)
 - Telefon (kalender, appar, listor, sms från googlekalender)
- Planeringstid tillsammans med en stödjande person (både hemma och på jobbet/skolan!)
- Förbereda på kvällen – kläder, skolväska, kalender

Uppmärksamhet och koncentration

Hålla fokus

Uppmärksamhet och koncentration

- Inte störas av saker runtomkring
- Inte tappa tråden, trots egna tankar

Påverkan i vardagen

- Tappar tråden
- Gör inte klart saker
- Svårt följa instruktion
- Svårt läsa längre text
- Problem med inläring

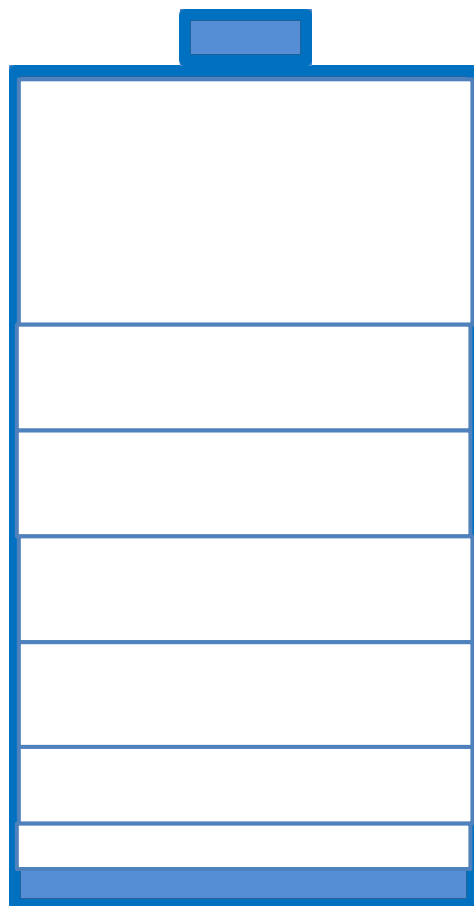

Kognitivt stöd i vardagen

- Få hjälp att:
 - Komma tillbaka till vad man borde fokusera på
 - Tydlighet i skoluppgifter
 - Göra en rimlig fördelning mellan jobb och paus (Energiskattning)
 - Träna på att förlänga fokus, i små steg (Tidshjälpmedel)
 - Lägg in pauser och belöningar

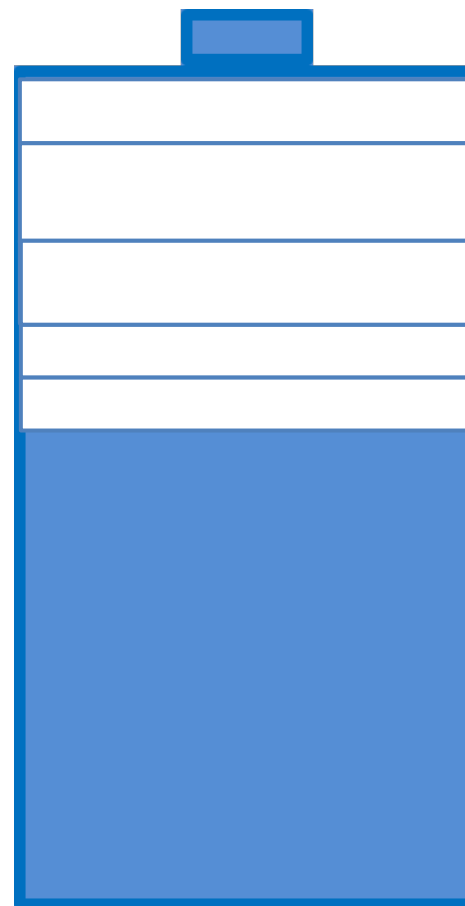

Om energiåtgång

Med kognitiva
svårigheter / låg
stresströskel

- Försover sig
- Kommer försent
- Vikarie
- Rast
- Gympa
- Fel mat
- Någon stöter till
i kapprummet

Utan kognitiva
svårigheter/ hög
stresströskel

Min ork och energi

	Tar energi	Ger energi
Personer		
Platser		
Aktiviteter		

Minne

Minne

Arbetsminne
(Korttids-
minne)

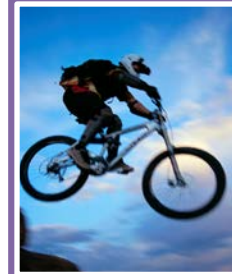
Långtids-
minne

Upplevelse-
minne

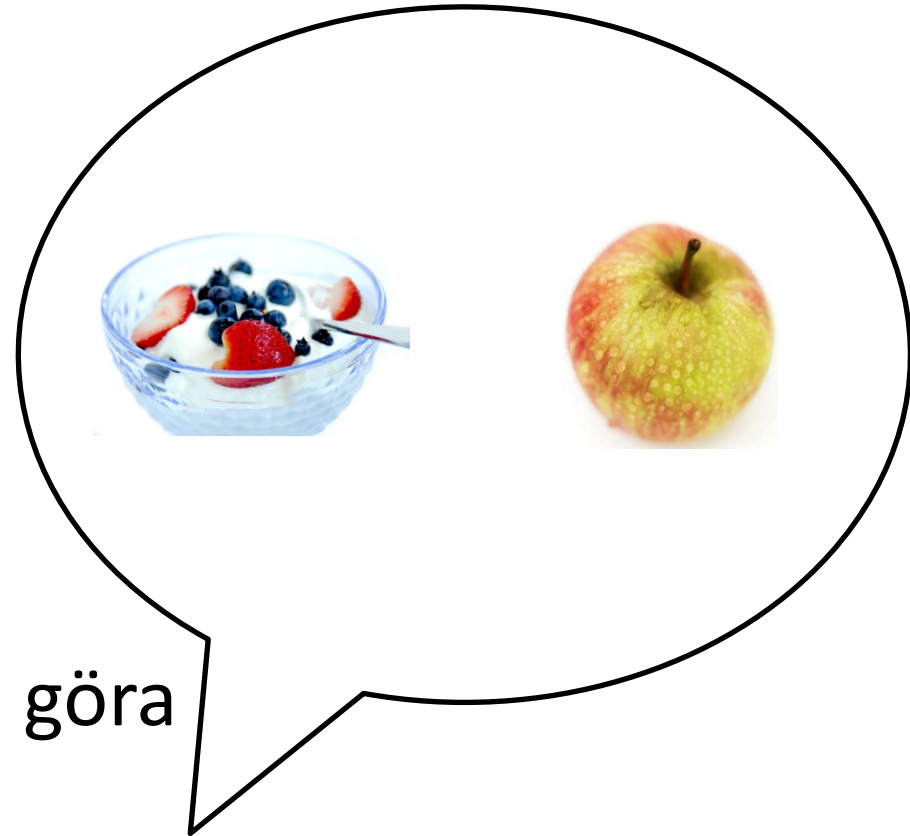
Språk-
minne

Motoriskt
minne

Påverkan i vardagen

- Glömmer information
- Svårt välja
- Problemlösning
- Komma på vad man vill göra
- Hålla tråden i samtal

Kognitivt stöd i vardagen

- Skriva ned
- Korta ner – gör checklisor – pricka av
- Prata in röstanteckningar
- Få minnesanteckningar från skolan/arbetet
- Fotografera/Filma

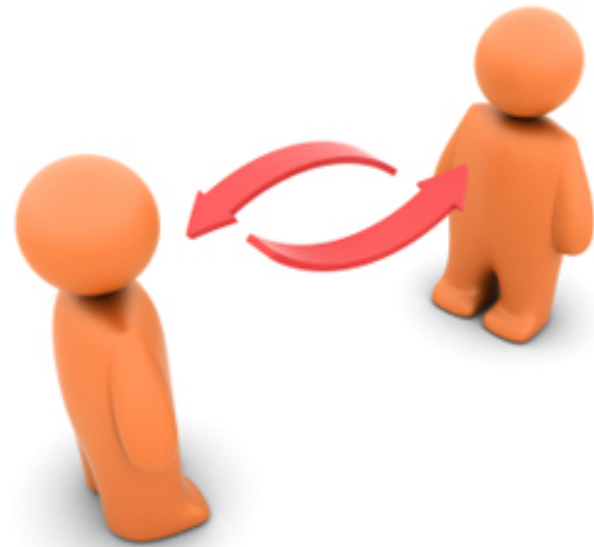
Kommunikation och Theory of Mind

Hur vi förstår varandra

Theory of Mind

- Ta andras perspektiv
- Förstå hur det man säger och gör påverkar andra
- Tolka andra

Påverkan i vardagen

- Missförstånd
- Konflikter
- Relationer
- Sociala sammanhang

Kognitivt stöd i vardagen

- Tydligt säga eller visa vad man menar
- Använda sociala berättelser och ritprat
- Prata på de sätt som funkar (sms, brev, mail, vanligt prat)

Affektreglering

Hantera känslor

Påverkan i vardagen

- Kan inte stoppa sig
- Gör bort sig ofta
- Svårt förstå sina egna reaktioner
- Svårt att förklara sina känslor
- Svårt be om hjälp

Kognitivt stöd i vardagen

- Känslotermometer
- Ritprata eller sociala berättelser
- Stoppkort
- Vänskapssortering
- Ta reda på och skriva ner sina behov
- Öva in eller skriva ner be-om-hjälp-fraser

Kognitivt stöd i vardagen

- Förstå att personen inte kan prata om saker precis när det är som jobbigast
- Ställa krav utifrån personens orknivå

Kognitivt stöd i vardagen

- Veta att ens känsla kan smitta andra
- Fundera över vilken social information som personen saknar och om det finns andra sätt att kompensera detta på

Central Koherens

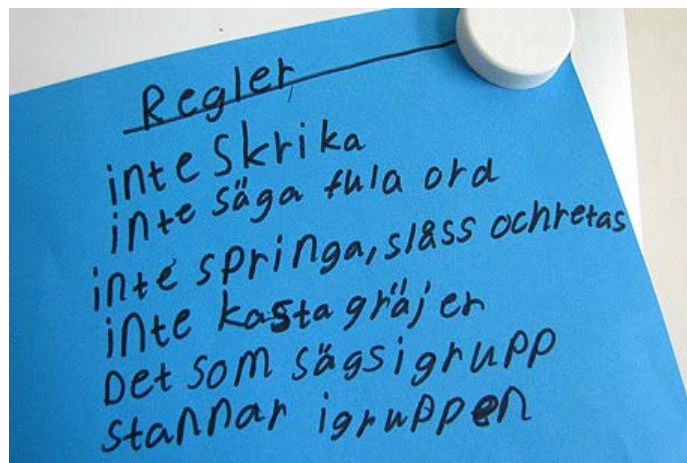
Att veta hur saker hänger ihop

Kognitivt stöd i vardagen

- Att någon förklarar:
 - hur saker hänger ihop, så att personen förstår varför
 - regler som gäller vid t.ex. spel, umgänge
- Använd gärna kartor, planer och ritprat

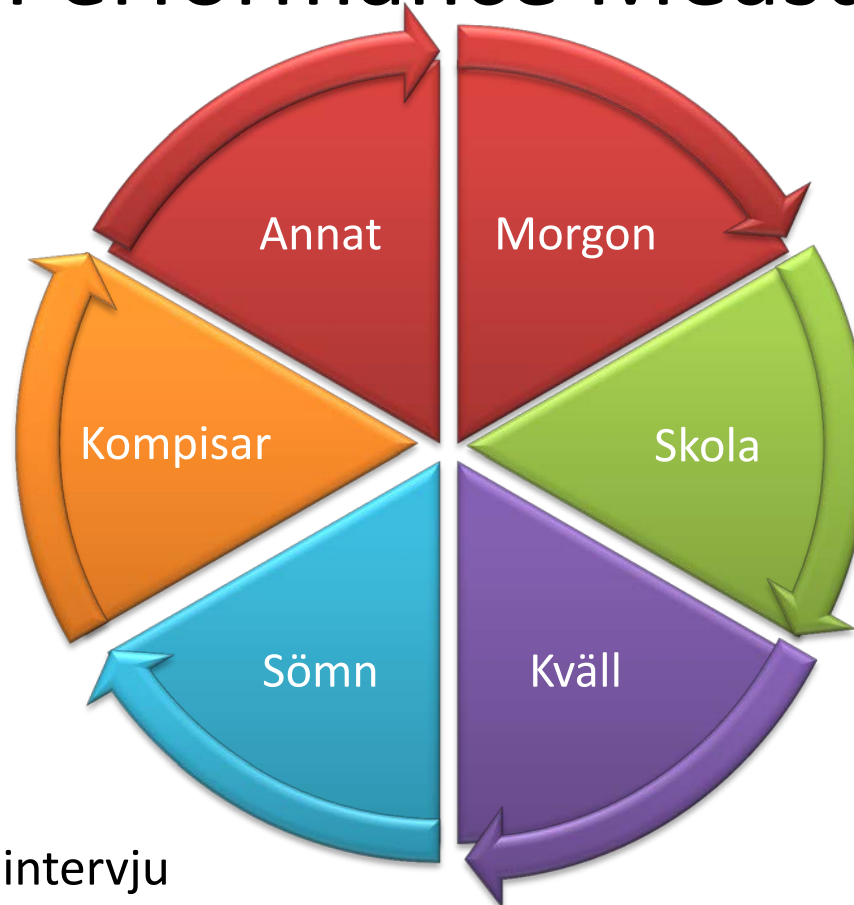

Kognitivt stöd i vardagen

- Förvarnas när det blir förändringar
- Inte för snabba förändringar
- Förbereda en reservplan
- Alltid få sitta på samma plats t.ex. skolan

COPM Canadian Occupational Performance Measure

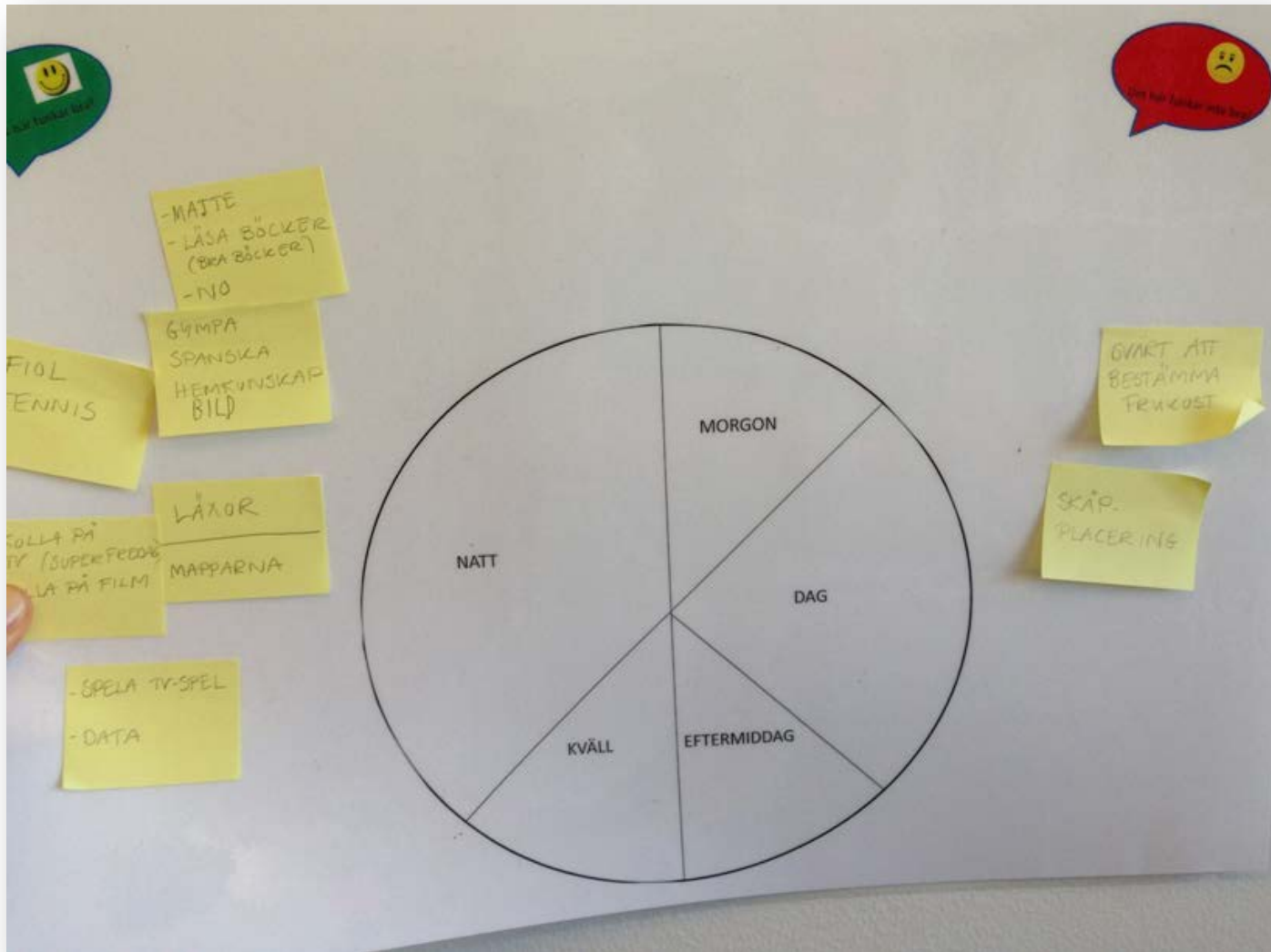

- Semistrukturerad intervju
- Identifiera problem i utförande av aktiviteter
- Uppfattning om utförandet och tillfredsställelsen i en skala 1-10, i aktuell aktivitet
- Syn på förändring i aktiviteten utifrån utförande, samt tillfredsställelse efter behandling.

COPM

COPM

Kognitivt stöd i kartläggning/möten

UNDER MÖTET

- Visuellt stöd (skriv/rita)
 - Whiteboard +
fotografera av för
minnesstöd
- Samtalsmatta
- Bilder att använda i
kategorier
- Dygnscirkel + post-it

I SLUTET

- Sammanfatta
- Minnesanteckning
lättläst
- Fota av Samtalsmatta

Hur länge ska vi hålla på?

eller

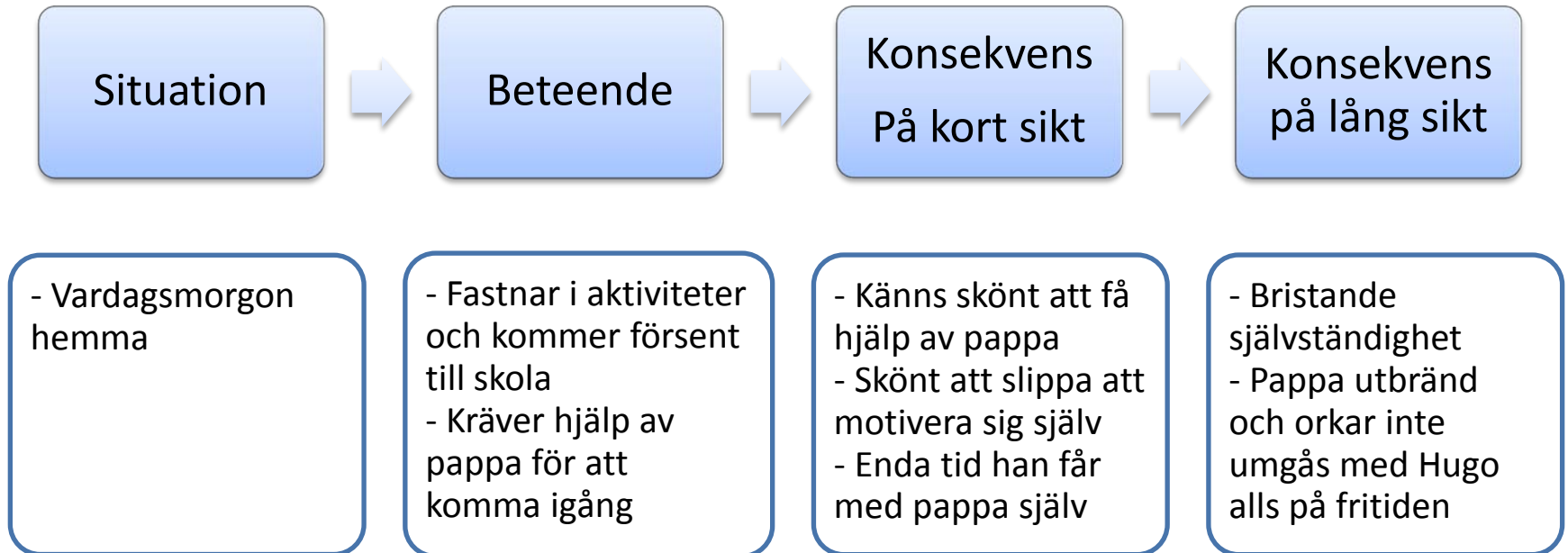

Hugo

- 16 år
- Autismspektrumstörning
- Panikångest
- Går i specialskola m. idrottsinriktning
- Pappa stöttar i varje steg
- Svårt att komma iväg hemifrån - fastnar

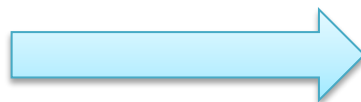
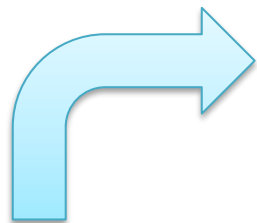
Funktionell analys + kognitivt stöd Hugo

Funktionell analys + kognitivt stöd behandling för Hugo

- Stegvis fasa ut pappas hjälpfunktion för att aktivera självständighet och inte förstärka problembeteende
- Programmera in 4 alarm under morgonen på egen telefon: vakna, äta, gå och välja kläder, gå hemifrån
- Packlista vid väskan, särskild krok för väska och jacka
- Poängssystem för att komma i tid

Forskningsartiklar

- Tyngdtäcken

Hvolby A., & Bilenberg N. (2011) Use of Ball Blankett in attention-deficit/hyperactivity disorder sleeping problems. *Nordic Journal of Psychiatry*, 65, 89-94

Mullen B., Champagne T., Krishnamurty S., Dickson D. & Gao R. (2008). Exploring the safety and therapeutic effects of deep pressure stimulation using a weighted blanket. *Occupational therapy in mental health*, 24, 68-89.

Eklund C. (2012) Vikttäckens effekt på sömn och oro hos barn, unga och vuxna. *Arbetsterapiprogrammet – Klinisk fördjupning i Arbetsterapi*

Forskningsartiklar

- Smartphonefunktioner kan hjälpa upp nedsättningar i organisation och planering:

Alex Gillespie, Catherine Best, Brian O'Neill (2012), Cognitive Function and Assistive Technology for Cognition: A Systematic Review 2011 *Journal of the International Neuropsychological Society* **18**, 1-196.

De Pompei R., Gillette Y. Goetz E., Xenopoulos-Oddsson A. Bryen D. Dowds M. (2008) Practical applications for use PDAs and smartphones with children and adolescents who have traumatic brain injury. *NeuroRehabilitation* 23 487-499 IOS Press

Forskningsartiklar

- Om att träna upp och kompensera för svårigheter kring organisation och planering

Abikoff H., and Gallanher R., Wells K. C. and Murray D. W., Huang L., F L. and Petkova E. (2013) Remediating Organizational Functioning in Children With ADHD: Immediate and Long-Term Effects From a Randomized Controlled Trial *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, Vol. 81. No 1. 113-128

Abikoff H., Nissley-Thiopinis J., Gallanher R., Zambenedetti M. , Seyffert M., Boorady R., McCarthy J. (2009). Effects of MPH-OROS on the Organizational, Time Manegment, and Planning behaviors of Children With ADHD *J.AM ACAD.Child ADOLESC. PSYCHIATRY* 48:2 February 2009.

Forskningsartiklar och rapporter

- 1) Marquenie K., Rodger S., Mangohig K., Cronin A. (2011) Dinnertime and bedtime routines and rituals in families with a young child with an autism spectrum disorder *Australien Occupational Therapy Journal* **58**, 145-154
- 2) Lundqvist G. (2003) När tålamodsburken rinner över – om att ritprata
- 3) Andersson B. (2001) Sociala berättelser och Seriesamtal, teori och praktik. Riksföreninge Autism
- 4) Andersson B. & Olsson G. Nycklar till professionella möten och individuella lärstilar. ISBN-nummer 91-974347-3-6 Tryckservice i Ängelholm AB
- 5) Dahlberg R. (2008) Kognitiva hjälpmedel. Nationell kartläggning av hjälpmedelsförsörjningen. *Hjälpmedelsinstitutet*
- 6) Dahlberg Å. (2010) Kostnadsnyttobedömning av hjälpmedel till personer med psykisk funktionsnedsättning *Hjälpmedelsinstitutet*
- 7) Annie Persson (2012) Slutredovisning av uppdraget att sprida kunskap om och utveckla hjälpmedel till personer med psykisk funktionsnedsättning och dess effekter. *Hjälpmedelsinstitutet*
- 8) Lennart Lundin & Zophia Mellgren red.(2012) Psykiska funktionshinder – stöd och hjälp vid kognitiva funktionsnedsättningar *Studentlitteratur*
- 9) Gunilla Gerland (2011) Hjälpmedelsboken Psykiska funktionsnedsättningar För människor med ADHD, Aspergers syndrom, OCD och psykossjukdomar, deras anhöriga och personal *Pavus utbildning*

Forskningsartiklar och rapporter

- 10) Alex Gillespie, Catherine Best, Brian O'Neill (2012), Cognitive Function and Assistive Technology for Cognition: A Systematic Review 2011 *Journal of the International Neuropsychological Society* **18**, 1-196.
- 11) De Pompei R., Gillette Y. Goetz E., Xenopoulos-Oddsson A. Bryen D. Dowds M. (2008) Practical applications for use PDAs and smartphones with children and adolescents who have traumatic brain injury. *NeuroRehabilitation* 23 487-499 IOS Press
- 12) Janeslätt G. *Validity in assessing time processing ability, test equating of KaTid-Child and KaTid-Youth*(2011). Blackwell Publishing Ltd, *Child: care, health and development* **38**, 3, 371-378.
- 13) Janeslätt G., Granlund M., Kottorp A. (2009) Measurement of time processing ability and daily time management in children with disabilities *Disability and Health Journal* 2 15-19
- 14) Janeslätt G., Granlund M., Alderman I., Kottorp A. (2008) Development of a new assessment of time processing ability in children, using Rasch analysis. *Child care, health and development*, **34**, 6, 771-780 8)
- 15) Abikoff H., and Gallanher R., Wells K. C. and Murray D. W., Huang L., F L. and Petkova E. (2013) Remediating Organizational Functioning in Children With ADHD: Immediate and Long-Term Effects From a Randomized Controlled Trial *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, Vol. 81. No 1. 113-128
- 16) Abikoff H., Nissley-Thiopinis J., Gallanher R., Zambenedetti M. , Seyffert M., Boorady R., McCarthy J. (2009). Effects of MPH-OROS on the Organizational, Time Management, and Planning behaviors of Children With ADHD *J.AM ACAD.CHILD ADOLESC. PSYCHIATRY* 48:2 February 2009. 10)
- 17) Rodger S., O'Keefe A., Cook M., Jones J. (2012) Parents' and Service Providers' Perceptions of the Family Goal Setting Tool: A Pilot Study (2011) *Journal of Applied Reserch in Intellctual Disabilities*, 25, 360-371.
- 18) Graham F. (2011) Occupational performance coaching: a contemporary approach for working with parents of children with occupational challenges. *New Zealand Journal of Occupational Therapy* 58, 41-2

Forskningsartiklar och rapporter

- 19) Wennberg B. & Kjellberg B. (2010) Participation When Using Cognitive Assistive Devices – from the Perspective of People with Intellectual Disabilities. *Occup. Ther. Int*
- 20) Arvidsson G. & Jonsson H. (2006) The impact of time aids on independence and autonomy on adults with developmental disabilities Occupational Therapy International *Occup. Ther. Int.* **13(39):** 160-175
- 21) Jonsson J. & Magnusson B. (2008) Handi – en väg till självständighet och delaktighet Handdatorn som hjälpmedel för personer med psykiska funktionshinder *Fakulteten för kommunikation och IT. Avdelningen för psykologi och rättsvetenskap C-uppsats*
- 22) Öjteg A-K., Eliasson A-C. (2010) Timstocken i vardagen – ett föräldraperspektiv på tidshjälpmedel till barn med kognitiva funktionsbegränsningar *Rapport ISSN 1404-8345 Habilitering & Hälsa, Stockholms läns landsting*
- 23) Mary Law, Sue Baptiste, Anne Carswell, Mary Ann McColl, Helene Polatajko, Nancy Pollock. (2005) COPM, Canadian Occupational Performance Measure . *Översättning 2006, Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter*
- 24) Hvolby A., & Bilenberg N. (2011) Use of Ball Blankett in attention-deficit/hyperactivity disorder sleeping problems. *Nordic Journal of Psychiatry*, 65, 89-94
- 25) Mullen B., Champagne T., Krishnamurty S., Dickson D. & Gao R. (2008). Exploring the safety and therapeutic effects of deep pressure stimulation using a weighted blanket. *Occupational therapy in mental health*, 24, 68-89.
- 26) Eklund C. (2012) Vikttäckens effekt på sömn och oro hos barn, unga och vuxna.

Länktips

- Hjälpmedelsinstitutet:
www.hi.se
- Kognitionssimulatore:
<http://auld.hi.se/kognitionsportal/program/publish/>
- StoCKK – Stockholms Centrum för kommunikativt och kognitivt stöd:
<http://habilitering.se/stockk-stockholm-center-kommunikativt-och-kognitivt-stod>

Tack för er uppmärksamhet!

Ulla Otterstadh, leg. Arbetsterapeut
Projekt kognitivt stöd
BUP FUNK